

FÖRSKOLLÄRARES RESONEMANG OM BARN INFLYTANDE I FÖRSKOLAN

-VILLKOR SOM MÖJLIGGÖR OCH
BEGRÄNSAR

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Elin Andersson
Karin Sobis

2018-FÖRSK-G74

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrket

Svensk titel: Förskollärares resonemang om barns inflytande i förskolan-Villkor som möjliggör och begränsar

Engelsk titel: Teachers' thoughts of children's participation in preschool-Terms that enable and terms that limit.

Utgivningsår: 2018

Författare: Elin Andersson och Karin Sobis

Handledare: Lotta Wank

Examinator: Susanne Klaar

Nyckelord: Inflytande, förskolans miljö, förskolans material, makt

Sammanfattning

Alla barn, oavsett ålder har rätt till inflytande och att bli lyssnade till. Denna studie riktar sig mot förskollärares resonemang om barns inflytande över placering och tillgänglighet av material i förskolans inomhusmiljö. Studien vilar mot Michel Foucaults maktstrategier, vilket genomsyrat hela arbetsprocessen. Studien är gjord med hjälp av kvalitativ intervju metod där sex förskollärare bidragit till insamlad empiri. Ett omfattande analysarbete har genomförts och resultatet visar att det krävs en stor medvetenhet och ett reflekterande förhållningssätt hos förskollärare för att skapa en inflytelserik verksamhet. Resultatet visar även att förskollärare besitter ett stort ansvar, då deras maktposition ligger till grund för både uppmuntrande och hämmande av barns möjlighet till inflytande över verksamheten.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	- 1 -
SYFTE	- 1 -
Frågeställningar	- 1 -
Begreppsdefinition.....	- 2 -
BAKGRUND	- 2 -
Inflytande	- 2 -
Barns inflytande över förskolans inomhusmiljö.....	- 3 -
Pedagogers förhållningssätt.....	- 3 -
Med barnperspektiv försöka närma sig barns perspektiv.....	- 4 -
Makt i förskolan.....	- 5 -
TEORETISKA PERSPEKTIV	- 5 -
Disciplinär makt	- 6 -
METOD	- 7 -
Urval	- 7 -
Genomförande.....	- 7 -
Etiska ställningstaganden.....	- 8 -
Validitet och reliabilitet.....	- 8 -
Analysmetod	- 9 -
RESULTAT	- 9 -
Inflytande- en möjlighet att påverka	- 10 -
Barns värdefulla åsikter.....	- 10 -
Materialintroduktionens betydelse för barns inflytande	- 11 -
Ålderns betydelse vid introduktion av material	- 11 -
Fördelning av barngrupp	- 12 -
Placering och tillgänglighet	- 12 -
Orsak till begränsningar av barns inflytande	- 13 -
Säkerhetsaspekter.....	- 15 -
Strukturell begränsning.....	- 15 -
Resultatsammanfattning	- 16 -

DISKUSSION	- 17 -
Metoddiskussion.....	- 17 -
Resultatdiskussion	- 18 -
Didaktiska konsekvenser.....	- 20 -
REFERENSER.....	- 22 -
BILAGOR.....	- 24 -

INLEDNING

Två av förskolans viktigaste uppdrag är att skapa självständiga individer och att erbjuda en miljö där barns tankar och åsikter respekteras. Inflytande som begrepp har stort utrymme i våra styrdokument och ska genomsyra samtliga pedagogiska verksamheter.

Förskollärare ska ansvara för att alla barn får ett reellt inflytande på arbetssätt och verksamhetens innehåll [...] De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformning av miljön och planering av verksamheten (Lpfö 98, rev.2016, s.12).

I citatet ovan formuleras strävansmål med tydligt fokus på att barn ska få reellt inflytande i förskolan. Konkret hur det ska gå till i verksamheterna beskrivs dock inte. Det innebär att målen är tolkningsbara vilket medför att både pedagogernas tankar och verksamheternas arbete med barns inflytande varierar stort. Englundh (2008, ss.35-36) beskriver att en risk i arbetet med barns inflytande kan vara att vuxna utgår från sina egna erfarenheter och lutar sig mot sin egen kompetens. Problem som ofta uppstår i dessa sammanhang är att vuxna redan anser att de gör vad som krävs i arbetet för barns rätt till inflytande. En öppen och fördomsfri dialog utan värderingar och där vuxna närmar sig barns perspektiv, menar Englundh vidare är en förutsättning för att vuxna ska få kunskap om barns uppfattningar. Någon självklar metod i arbetet kring barns inflytande finns dock ej, vilket kan vara en anledning till varför det kan saknas konkreta tillvägagångssätt för detta arbete i förskolan.

Våra tidigare erfarenheter av pedagogisk verksamhet har gjort oss båda uppmärksamma på hur tillgänglighet och placering av förskolornas material varierat. Allt ifrån att barn haft stor tillgång till en mängd olika material, till verksamheter där en stor andel av verksamhetens material upplevts svårtillgängligt och användandet i större utsträckning reglerats av förskolans pedagoger. Tidigare forskning kring barns inflytande riktar sig främst mot barn i skolåldern (Arnér, 2006), vi anser dock att forskning kring inflytande bör vara lika omfattande, oavsett om det gäller skola eller förskola. Barnkonventionen § 12 (2009) innefattar bestämmelser om barns rättigheter och beskriver bland annat att alla barn oavsett ålder och mognad ska ha rätt att uttrycka sig fritt samt ha rätten att bli lyssnade till. Barn och vuxna har enligt barnkonventionen fullt och lika människovärde, vilket går hand i hand med de demokratiska värderingar som ska råda i vårt svenska samhälle. Arbetet med inflytande ter sig olika beroende på vilken ålder barnen befinner sig i och därför anser vi att forskning bör ha ett likvärdigt fokus och vara riktad mot samtliga barn, oavsett ålder. Vi vill därför med denna studie ta del av förskollärarnas syn på hur arbetet med barns inflytande ser ut och hoppas att vårt resultat kan uppmuntra till samtal, reflektion och medvetenhet kring barns inflytande och eventuella förbättringsområden.

SYFTE

Syftet med denna studie är att ta reda på hur förskollärare resonerar kring barns inflytande över placering och tillgänglighet av material i förskolans inomhusmiljö. Syftet är valt för att synliggöra hur förskollärares tankar kring arbetet med barns inflytande ser ut samt uppmärksamma möjligheter och begränsningar som kan uppkomma i detta arbete.

Frågeställningar

- Hur beskriver förskollärare att de arbetar med barns inflytande?

- Hur beskriver förskollärare att de skapar förutsättningar för att barn ska få möjlighet till inflytande i förskolans miljö och material?
- Vilka möjligheter samt hinder upplever förskollärare finns i arbetet med barns inflytande kring förskolans miljö och material?

Begreppsdefinition

Inflytande: Vi väljer i vår studie att definiera begreppet inflytande likt barns reella möjlighet att uttrycka sig samt påverka den situation de befinner sig i. Det handlar inte enbart om att ta del av något som andra redan förutbestämt, utan även om hur det skapas möjlighet för barn att vara med i förhandlingar och påverka sin egen vardag. En utveckling av begreppet finns på sidorna 2-3.

Förskolans miljö: Vi relaterar detta begrepp till förskolans inomhusmiljö, vilket syftar till utformning av lokaler, möblemang samt de delar av förskolan som barnen har tillgång till.

Förskolans material: Vid benämning av förskolans material syftar vi till samtliga föremål som används inomhus i den pedagogiska verksamheten, det material som barn både har fri tillgång till samt det material som är mer begränsat. Detta innefattar exempelvis klossar, bilar, pärlor, naturmaterial, återbruksmaterial samt musikmaterial.

BAKGRUND

Eriksson Bergström (2013, ss.3-7) redogör i sin studie för hur synen på barndomen har förändrats genom tid. Förr såg man barndomen som en förberedelse för att senare få äntra samhället, det bidrog till att barn blev beroende av vuxna och barn sågs som projekt. Vuxna hade i uppgift att forma och slussa barnen in i samhället. Förskolan har gått från en auktoritär styrningsform till en mer öppen och en mer icke auktoritär styrningsform.

Idag råder inga tveksamheter kring omfattningen av barns rättigheter i våra lagar och styrdokument. Alla barn har rätt att få sin röst hörd samt bli respekterade, barn har rätt att uttrycka sin åsikt och bli lyssnade till i sammanhang av betydelse. Detta slår både Barnkonventionen (2009) och Lpfö 98 (rev. 2016) fast. Begreppet inflytande har fått en tydligare plats i den senaste upplagan av Lpfö gentemot tidigare, det formuleras tydligt att förskolan ska lägga grunden för att barnen ska förstå vad demokrati är och att de bör utveckla sin förmåga att uttrycka sina tankar. Alla barn har rätt till en åsikt, men för den sakens skull behöver de inte ha en uttalad sådan. Alla barn har rätt till information som rör dem och som de behöver för att skapa sig en egen uppfattning om sin omvärld, vuxna har även skyldighet att ta hänsyn till barns åsikter. Vid interaktion med barn, ska den vuxne anpassa sig till barnets mognadsnivå och ålder, barnets mognadsnivå och ålder avgör hur stor möjlighet barnet har att påverka (Barnkonventionen § 12, 2009).

Inflytande

Tidigare forskning visar att begreppet inflytande är svårdefinierat. Det går att tolka och definiera begreppet på olika sätt beroende på i vilket sammanhang det används i (Arnér, 2009, ss.13-14). Inflytande beskrivs som; möjlighet att påverka (Svenska akademiens ordlista (SAOL) 2006). I utländsk forskning används inte begreppet influence utan istället används participation som i direkt översättning till svenska blir deltagande. Participation är enligt Sandberg, Eriksson (2010, s.619) precis som svenskans inflytande ett begrepp som också kan förklaras på flera olika sätt och har flera olika innebörder. Arnér (2006) beskriver att

“inflytande handlar om att barn ska ges möjlighet att påverka sin egen vardag på ett påtagligt sätt”(s.26). Barns inflytande i förskolan beskrivs vidare dels som pedagogers förhållningssätt när det gäller att lyssna till barns åsikter och att ge dem det utrymme de önskar och dels som barns initiativtaganden när det kommer till att utforma och utveckla sina egna redskap för att skapa inflytande. Hennes uppfattning är att begreppen inflytande och delaktighet ofta inom forskning används synonymt. Hon skiljer däremot på begreppen och enligt hennes uppfattning “har delaktighet en innebörd av att ta del av något som andra redan bestämt eller att vara en del av ett gemensamt fokus”(Arnér, 2006, s.26). Johannesen och Sandvik (2009) använder istället delaktighet och inflytande som ett enhetligt begrepp likt Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) som inte heller skiljer på begreppen utan använder dem liktydigt.

När barn erfar att deras värld blir hörd och sedd, att deras intressen, intentioner och sätt att förstå bemöts och tas tillvara på ett respektfullt sätt menar vi att barn har inflytande och är delaktiga (Pramling Samuelsson & Sheridan 2003, ss.71-72).

Barns inflytande över förskolans inomhusmiljö

Nordin-Hultman (2004) har gjort en studie där hon har undersökt de villkor som de pedagogiska miljöerna utgör för barns identitet- och subjektskapande. I sin undersökning utgår hon ifrån tre olika aspekter av förskolans miljö. Den ena aspekten fokuserar på strukturen i rummen och hur de är inredda med möbler så som bland annat bord, hyllor och skåp. Den andra handlar om organisation och placering av det pedagogiska materialet, är materialet tillgängligt för barnen eller till exempel placerat högt upp i skåp? Den tredje aspekten handlar om tiden, hur en dag på förskolan struktureras samt hur de planerade aktiviteterna påverkar barngruppens byten av aktiviteter. I studien gjordes observationer på bland annat den svenska förskolans miljö, utifrån observationerna kunde hon se att visst material i svenska förskolor alltid är framme och tillgängligt för barnen. Annat material placeras högt upp på hyllor eller i rum som barnen inte har fri tillgång till. Material som hon menar alltid finns tillgängligt för barnen framförallt är lego, småbilar, pennor, kriter, pussel, spel, utklädningskläder och dockvråutrustning, material som hon menar är “lättstädat”. Mer svårstädat material, sådant som är till exempel kladdigt, vått eller lätt att sprida likt pärlor, lera, färger, garn och vatten är material som barn ofta inte har fri tillgång till på förskolan. Högljudda material såsom instrument är inte heller material som barn har tillgång till dagligen (Nordin-Hultman 2004, ss.76-88). Dolk (2013, s.82) redogör för att material som skapar störst lust, nyfikenhet och uppmärksamhet hos barn är just material som bland annat vatten, sand och lera, material som är möjliga att omvandla på olika sätt.

Pedagogers förhållningssätt

Arnér (2006) intresse för barns inflytande i förskolan är tydligt. I hennes tidigare forskning beskrivs hur hon deltagit i samtal med förskolebarn kring barns inflytande och medbestämmanderätt på förskolan. Dessa samtal har lett fram till resultat som visat att de deltagande barnen, i stor utsträckning upplevt en känsla av avsaknad av inflytande i sin verksamhet. Som vidare forskning inom ämnet har Arnér (2006) i sin studie utfört ett utvecklingsarbete där pedagogers egna berättelser legat till grund för genomförandet av studien. Dessa berättelser har utgjort empiri i avhandlingen. Lpfö 98 (rev. 2016, s.12) intentioner om barns inflytande har även de legat till grund för utvecklingsarbetet. Arnér har haft som syfte att studera förskolebarns reella inflytande i sin vardag och under hennes ledning har verksamma pedagoger, tillsammans samtalat och reflekterat över hur deras förhållningssätt och metoder sett ut. Samtliga samtal har haft fokus på barns reella möjligheter till inflytande över förskolans dagliga verksamhet. Orsaker som kan hindra att barn får den möjlighet till inflytande som de har rätt till, beskrivs i studien som till exempel tidsbrist,

begränsade resurser, brist på personal och för små lokaler. Arnérs resultat visar även på att pedagogers syn på barn, gamla traditioner, invanda normer och regler i stor utsträckning påverkar förskolans arbete. Hon menar att barn inte kan få inflytande i den mån som barn har rätt till förrän pedagoger börjar reflektera över sin egen roll och makt att påverka. En slutsats Eriksson Bergström (2013) gjort utifrån sin studie är att förskoleavdelningar som präglas av stark önskan att uppnå mål som ordning och reda i verksamheten också är de avdelningar som ger barn lite handlingsutrymme att påverka. Arnér (2006) redogör för att pedagogerna i hennes studie började bemöta barn och deras idéer samt initiativ på ett mer uppmuntrande och bekräftande sätt än tidigare. Antaganden som pedagoger gjort innan var att det trodde att barngruppen skulle bli mer spretig, rörig och kaotisk. Det som istället mötte pedagogerna var att barngruppen upplevdes lugnare och mer koncentrerad. En mer positiv stämning samt färre avbrott och att barnen stannade kvar längre i aktiviteterna var också något pedagogerna gav intryck av hade ändrats. Samtliga pedagoger visar på en förändrad och mer positiv syn på barns rätt till inflytande och delaktighet i förskolans verksamhet efter att studien gjorts.

Pramling Samuelsson och Sheridan (2003, s.70) beskriver att en förutsättning för att barn ska få möjlighet att föra sin egen talan och känna sig delaktiga är att pedagoger besitter bred kunskap om barns kunskapsbildning. En annan oerhört viktig parameter är att man som pedagog, med genuint intresse, lyssnar till barnen. Pedagoger som lyssnar, ser och försöker tolka barns erfarenheter och intentioner kan bidra till att man lyckas komma närmare barnens perspektiv, verkligheten utifrån deras tankar, känslor och uttrycksformer. Pramling Samuelsson och Sheridan (2003, s.72) samt Sandberg och Eriksson (2010, s.625) redogör för att det har stor betydelse att man som vuxen försöker tolka barns perspektiv och att man beaktar barns rätt till inflytande och delaktighet, de anser att barns delaktighet och barns perspektiv är beroende av varandra. Enligt Sandberg och Eriksson (2010, s.626) är det grundläggande, att tolka barns avsikter, för att barnen ska ha större möjlighet till deltagande och därmed ökar det barns inflytande i verksamheten. Detta är något som inte alltid setts som självklart, liksom tanken på att demokrati ska ha en tydlig innebörd i förskolan. Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) har i sitt arbete även jämfört en mängd studier med gemensamt avstamp i barns rätt till inflytande, relationer, barns perspektiv/barnperspektiv och kommunikation. Gemensamt för dessa studier är att samtliga förklarar att delaktighet är en grundförutsättning för barns möjlighet till inflytande.

Med barnperspektiv försöka närma sig barns perspektiv

Begreppet barns perspektiv innebär hur barnet självt upplever sin verklighet. För att man som vuxen ska ha möjlighet att närma sig barns perspektiv krävs det att man försöker förstå hur barnet upplever sin verklighet. Genom att ständigt vara lyhörd på barns gester, mimik och uttryck kan man som pedagog uppmärksamma nyanser och en ickeverbal kommunikation, vilket kan bidra till att man som vuxen lyckas närma sig barns perspektiv. Observation och kommunikation kan göra att vi kommer närmre, men vi kan dock aldrig med säkerhet veta barns intentioner (Johansson, 2003). Arnér och Tellgren (2006, ss.28, 33) redogör för att vuxna ofta tror att de utgår från barns perspektiv när de tolkar barn, medan de egentligen ser och tolkar barnen utifrån sin egen vuxenvärld. I dessa fall är det istället begreppet barnperspektiv som bör användas. Barnperspektiv innebär att vuxna riktat sin uppmärksamhet mot en vilja att förstå barns intentioner. Vanliga begrepp som används synonymt med barnperspektiv är "barnets bästa" och "barn i centrum". Johansson (2003) menar att förskollärarna måste vilja skapa sig en förståelse för att kunna närma sig barns perspektiv. Detta handlar om att visa respekt och hänsyn samt att skapa förståelse för barns meningsskapande.

Makt i förskolan

Att få bestämma och få sin vilja igenom är inte det inflytande och delaktighet handlar om utan det handlar om möjligheten att kunna påverka sin vardag, att få vara med i förhandlingar samt att bli respekterad och lyssnad på (Johannesen och Sandvik, 2009, ss.30-36). Makt finns överallt och barn är ständigt i en underlägsen position gentemot vuxna. Dolk (2013, s.24) beskriver att makten automatiskt placeras hos den vuxne, hon menar att vuxna har tolkningsföreträde och att vuxna också har makt att bestämma hur arbetet ska ske. Detta är något som även Arnér (2006, s.26) poängterar, vuxna har makt att välja att respektera och lyssna på barnets röst eller inte. Bae (2009, s.395) redogör för hur det krävs att barn möts av pedagoger som är mottagliga, som uppmärksammar varje barns förmågor, varje barns önskan att utvecklas och lära. Som pedagog krävs även att man visar sig öppen och med respekt möter barns sårbarhet, att inte förbise att barn i förskolan befinner sig i beroendeposition.

TEORETISKA PERSPEKTIV

Studien utgår från ett maktperspektiv hämtat från filosofen och idéhistorikern Michel Foucault, född i sydvästra Frankrike 1926. Foucault var även verksam både i Sverige, Polen och USA (Foucault, 2002, ss.7-10). Studien är riktad mot förskollärares resonemang kring barns inflytande över placering och tillgänglighet av material i förskolans inomhusmiljö. Vi tar avstamp i Foucaults disciplinära maktperspektiv och i studien läggs vikt vid hans strategier kring tidsscheman, övervakning samt regeln om de funktionella placeringarna. Dessa begrepp förklaras utförligare under stycket "Disciplinär makt". Bae (2009, s.395) beskriver hur pedagogers bemötande och förhållningssätt är avgörande i frågan om barns rätt till inflytande och delaktighet i förskolan. Enligt Foucault handlar makt inte om egenskaper som enskilda individer eller grupper besitter, makt handlar snarare om olika styrkeförhållanden. När dessa möts inleds en prövning där den ena parten ämnar påverka den andres handlingsutrymme, man strävar alltså efter att få motparten att handla eller tänka på ett visst sätt. Makt, enligt Foucault kan således förstås som en relation mellan människor och denna form av makt uppkommer ständigt när människor kommer samman (Foucault, 2003). Begreppet makt har ofta en negativ klang, men Foucault beskriver begreppet utifrån fler olika synvinklar.

What makes power hold good, what makes it accepted, is simply the fact that it doesn't only weigh on us a force that says no, but that it traverses and produces things, it induces pleasure, forms knowledge, produces discourse. It needs to be considered as a productive network that runs through the whole social body, much more than as a negative instance whose function is repression (Foucault, 1980, s.119).

Börjesson och Rehn (2009, s.45) summerar Foucaults maktsyn, men understryker samtidigt att det är något man bör göra med största försiktighet. De beskriver hur Foucault ansåg att makt inte endast utövas av vissa, utan att samtliga människor är fångade i nätverk av makt. De förklarar fortsättningsvis hur Foucault även valde att lyfta fram makt som en positiv kraft, där begrepp som begränsningar och förtryck samsas med tankar kring makt som en produktiv kraft.

Nilsson, (2008, ss.182-183) beskriver hur man i studiesyfte kan använda sig av Foucaults filosofi på tre olika sätt; tematiskt, metodiskt respektive teoretisk-reflexivt. För att använda Foucault ur ett tematiskt perspektiv väljer man olika element eller idéer utifrån hans författade texter, vilka man senare lyfter ut och applicerar på sitt fokuserade område. Med inspiration av Foucaults tankebanor, begrepp och teoretiska ansatser kan man även skapa sina egen metoder anpassade efter sina specifika undersökningsområden, vilket då kan benämnas som teoretiskt-

reflexivt. Detta kan innebära att man till exempel tar sig an en skeptisk och kritisk attityd, dels till det egna insamlade materialet, dels till tidigare forskning eller samhälleliga förhållanden. I vårt fall relaterar vi till pedagogers resonemang på barns inflytande över placering och tillgänglighet av material i förskolans inomhusmiljö, och använder oss av Foucaults forskning kring disciplinär makt.

Disciplinär makt

Foucault (2003) beskriver hur disciplinering som teknik används som maktutövning, där den som besitter kunskap och makt informerar andra individer om hur de bör agera i en situation. Makt och kunskap kan ses som i en spiral som förstärker varandra. Foucault menar vidare att tekniken främst används för att skapa struktur i samhället. Tullgren (2004, s.37) relaterar den disciplinära makten till förskolan och förklarar hur disciplin utifrån Foucaults termer varken nyttjar övermakt eller våld. Den makt Foucault menar används i dagens förskolor och har ej för avsikt att kuva individers inre kraft.

Den disciplinära makten är nämligen en makt som istället för att beröva och uppbära ser som sin huvudsakliga uppgift att "dressera" eller, förmodligen, att dressera för att bättre kunna beröva och uppbära desto mera. Den belägger inte krafterna med bojor för att minska dem; den strävar efter att binda dem för att på samma gång föröka och utnyttja dem. (Foucault, 2003, s.171).

Foucault relaterar alltså inte enbart begreppet makt till företeelser likt uteslutning, förbud och förtryck, utan talar i vissa hänseenden om makt som något direkt produktivt. Enligt Foucault har makt även en förmåga att skapa en form av kunskap och sanning hos dem som besitter den, vilket i sin tur ger upphov till människors känslor, handlingar och attityder. Med denna syn på makt, kan man även se till dess verkan genom normer och normalisering snarare än genom bestraffning, lagar och regler (Foucault 2003, s.195). Makt kan relateras till våld eller tvång, men maktens koppling till normer tar en annan utväg, där individer istället anpassar sina intentioner och tankesätt efter de normer som skapats. Vid syn på makt ur ett normperspektiv, kan detta förstås som något som människor självmant börjar handla utifrån, detta på ett sätt som man anser vara rätt. Istället för att straffa de som gör vad man kan anse som fel, bör människor själva förebygga att fel görs (Foucault, 1980, s.153).

Enligt Foucault (2003, s.167) verkar den disciplinära makten genom flera olika strategier. En sådan strategi är den tidsliga uppdelningen, där varje del av en verksamhet byggs upp av precisa tidsdelar, där varje del är föremål för reglering. Folkman (2017, s.33) beskriver hur den disciplinära makten kontrollerar förskoleverksamheten, makten säkerställer att tiden används på ett effektivt sätt i verksamheten. Idag präglas förskolan av bestämda tidsscheman, likt frukost, lunch, samlingsituationer och utevistelse. Foucault (2003) beskriver ytterligare en strategi, regeln om de funktionella placeringarna, likt konsten att fördela individer i rummen, där varje rum fyller en specifik funktion. "Det är rum som binder fast och samtidigt tillåter en viss cirkulation" (s.150). Förskolläraren använder sig av rummen för att dela upp barngruppen och att på detta sätt få en mer överskådlig blick över barnen. Foucault (2003) beskriver fortsättningsvis hur övervakning över individer fungerar som en mycket effektiv strategi för att lyckas upprätthålla ordning "Det är det förhållande att den disciplinära individen ständigt syns, att han alltid kan iakttas, som håller honom kvar" (s.188). Nedan förklarar Tullgren (2004) hur hon tolkar Foucaults syn på hans övervakningsstrategi.

Övervakningen är en typ av kontroll som finns inbyggd i systemet så att de övervakade inte vet när övervakningen sker, bara att den kan ske när som helst. Genom en sådan diskret men allomfattande övervakning blir själva vetskapen om möjligheten till övervakning disciplinerande (ss.37-38).

Förskolor är ofta uppbyggda på ett sätt som gynnar denna form av övervakning då det ofta förekommer öppna, allmänna ytor samt fönster som möjliggör att uppsikt sker utan att individer är medvetna om det.

METOD

Med syfte att ta reda på hur förskollärare resonerar kring barns inflytande över placering och tillgänglighet av material i förskolan, har en kvalitativ intervjuform använts. Intervjuformen är semistrukturerad vilket innebär att alla respondenter får samma frågor. Den semistrukturerade intervjuformen ger respondenterna en ökad chans att själva uttrycka sina åsikter och tankar inom ramen för denna undersökning, frågorna är av öppen karaktär. Bryman (2011, ss.340-341) belyser att det finns primära skillnader mellan kvantitativ och kvalitativ forskning, där en tydlig skillnad är att kvantitativ forskning brukar vara mer inriktad på siffror än på ord, vilket däremot kvalitativ metod tenderar att göra. Genom att använda oss av kvalitativ intervjuform får respondenterna möjlighet att beskriva sin egen, individuella syn på studiens fokusområde. Detta medför att vi som intervjuare får möjlighet att tolka och analysera fenomen ur specifika handlingar och åsikter istället för att endast få en mer allmän syn på ämnet. Tyngden i kvalitativ metod grundar sig i en förståelse av den sociala verkligheten, man talar om hur deltagarna i en specifik miljö tolkar denna verklighet. Kvalitativa studier bygger på en forskningsstrategi där fokus vid insamling och analys av data ligger på vad som sägs under intervjuerna.

Urval

Bryman (2011, s.350) beskriver hur man som kvalitativ forskare ofta använder sig av målstyrda urval, vilket även har använts inför denna studies intervjuer. Målstyrt urval innebär i huvudsak att man som forskare väljer ut specifika enheter, såsom till exempel individer, organisationer eller avdelningar som anses passande för forskningens syfte. Detta urval sker med direkt koppling till de frågor och det fokusområde som formulerats. Eftersom fokusområdet riktar sig mot förskolan, har det känts självklart att rikta blickarna ditåt. Inledningsvis har vi resonerat kring eventuella kontakter och efter det har kontakt tagits med de verksamheter vi önskat använda oss av. Kontakt har tagits med två olika förskolor utifrån ett variationsurval då undervisningsinriktning och geografisk placering varierat. Den ena förskolan är belägen i en förort till en medelstor stad och den andra förskolan är belägen i ett mindre samhälle. Vi har under de första samtalen förklarat hur vi planerat att genomföra studien och beskrivit syftet samtidigt som deltagarna uppmärksammats på hur lång tid intervjuerna planerats att ta. I samband med detta skickades ett Missivbrev (se bilaga 1) ut till de tillfrågade förskollärarna. Löfgren (2014, s.148) redogör för att tiden i förskolan är en bristvara och att man bör ha gott om tid vid intervjutillfällena för att få förskollärare att berätta och reflektera över vad de delger. Bryman (2011, s.429) beskriver att tiden vid kvalitativa intervjuer ofta varierar stort, vilket stärker vårt val av tidsspann. Tiden som var avsatt för varje intervju var 60 minuter, vilket vi upplevde var gott om tid. Intervjuerna kändes avslappnade och förskollärarna visade tecken på att de hade tid att tänka och reflektera över sina svar.

Genomförande

Utifrån vårt syfte med studien formulerade vi en intervjuguide, (se bilaga 2), som sedan användes som stöd under intervjuerna. Bryman (2011, s.419) beskriver hur en intervjuguide kan användas som en minneslista, detta för att intervjuerna ska hållas inom det valda fokusområdet och för att få fram den informationen som söks. Enstaka förskollärare önskade

att i förväg få ta del av intervjuguiden, dessa skickades via mail två dagar före intervjutillfället. En pilotintervju genomfördes för att få en klarare bild av de frågor vi planerade att använda oss av under undersökningen på förskolorna. Pilotintervjun bidrog till vidare reflektioner vilket medförde att några frågor omformulerades innan intervjuerna genomfördes med förskollärarna. Löfgren (2014, s.150) beskriver att man genom att utföra en pilotintervju, får en god överblick över frågornas kvalitet och den kan även skapa en trygghet hos oss som intervjuare. Den tekniska utrustningen prövades för att försäkra att ljudupptagningsförmågan var god. Samtliga sex intervjuer spelades in via mobiltelefon, vilket gjorde att vi kunde fokusera mer på samtalet och eventuella följdfrågor. Att använda sig av ljudupptagning är något som både Bryman (2011, ss.428-429) och Löfgren (2014, ss.140-150) anser bidra till högre kvalitet både vid intervjuerna och vid det senare analysarbetet. Detta medför att fokus inte behöver ligga på själva anteckandet i lika hög grad. En nackdel med att använda sig av ljudupptagning under intervju kan dock vara att deltagarna upplever att de hämmas och distraheras av vetskapen att deras svar dokumenteras och bevaras.

Sammanlagt har sex olika intervjuer med förskollärare genomförts på två olika förskolor och samtliga varade i tjugo till fyrtio minuter. Intervjuerna har genomförts på de två olika förskolorna under en och samma dag. Löfgren (2014, s.149) belyser platsens betydelse för intervjuernas kvalitet. En lugn miljö, utan yttre påverkan skapar en god förutsättning för ett givande samtal. Intervjuerna har skett på respektive förskolor, i någorlunda avskildhet från barngrupper och övrig personal. Det har funnits möjlighet att sitta ostört så länge intervjuerna pågått, men vid ett tillfälle har intervjun avbrutits och ljudupptagning pausats. Vid en av intervjuerna befann sig deltagarna i ett rum där man upplevde ett biljud från ett vattenrör, vilket medförde att man, innan intervjun startade, kontrollerade så att ljudet inte dominerade i inspelningen. Detta medförde att den som talade gjorde det med en aning ökad tydlighet.

Etiska ställningstaganden

Att ta hänsyn till etiska aspekter är viktigt i alla typer av undersökningar, men i arbetet med kvalitativa intervjuer är det kanske särskilt viktigt. Till skillnad från i kvantitativa undersökningar har man i kvalitativt arbete ofta ett mindre antal deltagare. Dessa deltagare ger i många hänseenden mycket av sig själva, de blottar inte sällan sina personliga tankar och åsikter vilket kräver extrem noggrannhet vid handskandet av insamlad data.

Inledningsvis fick de deltagande förskollärarna ta del av vårt Missivbrev (se bilaga 1), där information gavs kring hur hänsyn tas till etiska ställningstaganden utifrån undersökningens genomförande. Under hela processen med datainsamling, analys och resultatbearbetning har stor hänsyn tagits till Vetenskapsrådets forskningsetiska råd kring information och samtycke (God forskningssed, 2017). Samtliga deltagare blev informerade kring rätten att avbryta sin medverkan när de önskade, hur deras identitet och personuppgifter skulle hanteras med största försiktighet och att samtliga ljudupptagningar raderas omedelbart efter att undersökningen är genomförd. Vi har behandlat all information med stor försiktighet och de deltagande förskollärarna har garanterats konfidentialitet (Löfdahl, 2014, s.38). Samtycke kring ljudupptagning gjordes både skriftligt via vårt Missivbrev och muntligt i samband med våra intervjuer.

Validitet och reliabilitet

När det inom samhällsvetenskaplig forskning talas om begreppet validitet, avses ett av de viktigaste forskningskriterierna. Hur stor validitet en undersökning har, avgörs av om de slutsatser som resultatet visar från en undersökning hänger ihop eller ej (Bryman, 2011, s.50). Vi har eftersträvat en så hög validitet och reliabilitet som möjligt i vår undersökning kring

barns inflytande över placering och tillgänglighet av material i förskolan. Begreppet validitet innebär att den data man samlat in är relevant för fokusområdet, validitet kan ses som ett mått på om man i sin studie undersöker det man har haft för avsikt att undersöka. Roos (2014, s.53) beskriver hur man ökar validiteten i en studie genom att förbereda genomtänkta och välformulerade frågor. Detta har vi tagit fasta på vid förberedelsearbetet och genomförandet av vår pilotintervju. Efter att en pilotintervju utförts har vissa revideringar gjorts, detta för att våra valda intervjufrågor på bästa sätt ska relateras till studiens syfte.

Reliabilitet innebär att den data man samlat in är tillförlitlig. Begreppet reliabilitet förklaras som en faktor som berör frågan om en undersöknings tillförlitlighet. Det handlar om huruvida ett resultat blir detsamma om en undersökning upprepas, eller om den påverkas av slumpmässiga förutsättningar (Bryman, 2011, s.49). Vid användning av kvalitativ forskningsmetod vid exempelvis intervju, är strävan dock inte att finna en "sann" verklighet. Vid dessa fall görs istället undersökningar för att beskriva hur just de deltagande respondenterna uppfattar sin värld. (Merriam, 1994, s.181). Vi har eftersträvat en så hög reliabilitet som möjligt, genom att med största uppmärksamhet tagit till oss det förskollärarna beskrivit. Detta har vi gjort genom att anteckna, lyssna upprepade gånger och noga transkriberat inspelat material. Studiens reliabilitet stärks dels genom att vi använder oss av utvalda citat från vårt empiriska material på vilka analysen baseras, dels genom att vi analyserat vår empiri utifrån valda teoretiska begrepp. Vårt syfte samt våra frågeställningar har legat till grund för arbetet vilket även detta stärker studiens reliabilitet (Bryman, 2011).

Analysmetod

För att på ett tydligt sätt kunna lyfta fram förskollärarnas resonemang kring barns inflytande över placering och tillgänglighet av förskolans inomhusmiljö har tematisk analys använts. Tematisk analys handlar om att strukturera och organisera insamlad data. Bryman (2011, ss.528-529) redogör för att tematisk analys är en vanlig analysmetod inom kvalitativ forskning. Efter att transkribering av empiriskt material genomförts har vi lättare kunnat analysera det. Vi har brutit ner, jämfört och identifierat teman ur vårt material. Materialet har granskats för att skapa en övergripande bild. Texten har genomarbetats ytterligare gånger för att möjligtvis hitta underliggande uttryck. Under tiden vi läst har markeringar och anteckningar av information gjorts vilka vi sedan har använt oss av i kodningen. Bryman (2011, ss.523-524) belyser att kodning är starten inom kvalitativa analyser och innebär att man hittar delar och meningar i texten som är relevanta för syftet. De meningar som vi fann intressanta och relevant för vårt syfte skrevs ner. Vi jämförde sedan de olika koderna vi fått ut för att kunna urskilja mönster och hitta teman. Bryman (2011, s.525) beskriver att det till en början kan bli många olika teman men att det inte är någon fara, man kan "städa upp" längre fram i undersökningen. Ju mer vårt material genomarbetats och jämförts har även våra teman smalnats av. Genom att likheter mellan teman upptäckts har kategorier av dessa kunnat bildas. Efter att vi bearbetat materialet ytterligare har nya kategorier framkommit. Kategorierna har sedan fått olika namn och presenteras genom olika rubriker i vårt resultat. I resultatet finns utvalda citat som har valts ut för att stärka eller på ett tydligare sätt kunnat beskriva vårt resultat.

RESULTAT

Nedan presenteras resultatet av 6 förskollärares resonemang kring barns inflytande över placering och tillgänglighet av material i förskolans inomhusmiljö. Resultatet är uppdelat i olika rubriker som utgår från kategorier och teman som har analyserats fram. De namn vi använder oss av i vårt resultat är fingerade, respondenterna heter egentligen något annat.

Inflytande- en möjlighet att påverka

Vid samtal kring vår första fråga, vilken innebar att förskollärarna fick beskriva hur de ser på begreppet inflytande framgick att hälften av deltagarna direkt kopplar begreppet till barns möjlighet att påverka.

Inflytande för mig, vare sig det är som personal eller om det gäller barn eller föräldrar så för mig är det ändå att få ha en möjlighet att kunna påverka hur vardagen ser ut. Ida

Även Rut belyser barns möjlighet att påverka, men kopplar samman begreppen inflytande och delaktighet på ett sätt som ingen av de andra förskollärarna gör.

Inflytande... delaktighet, demokrati. Delaktighet är väl egentligen det ord jag tänker på. Inflytande, att man är delaktig. Och påverka. Rut

Andra beskrivningar av begreppet är mer målande. Sofie beskriver att inflytande kan betyda väldigt mycket men att det framförallt handlar om att lyssna till barnets tankar och se till barnets uttryck.

Inflytande kan vara väldigt mycket men inflytande tycker jag är mycket att lyssna till barnets tankar, se till barnets uttryck. Sofie

Lisa beskriver hur viktigt det är att man som förskollärare är noga med att förklara för barnen när och hur de har möjlighet att vara med och bestämma, så att barnen själva får en känsla av att deras åsikter har ett värde. Detta ser Lisa som en viktig del i arbetet med barns inflytande.

Ja, inflytande. Då tänker jag ju att barnen ska få vara med och bestämma. Att de ska få vara med liksom att skapa verksamheten och vara en del i verksamheten. Jag tänker också att barnen ska bli medvetna om när de har inflytande. Att vi ska vara duktiga, eller bra på att säga att nu får du vara med och bestämma. Lisa

Barns värdefulla åsikter

Något som är återkommande i intervjuerna är vikten av att barnen känner att de tas på allvar och att deras tankar och idéer blir lyssnade på för att få inflytande. Om barnen inte har det verbala språket, beskrivs observationen som ytterst viktigt.

Det är nog mer vi personal som har observerat var de helst sitter med saker, så har vi placerat saker utifrån det. Ida

Då får man observera och se vad det är som de tycker är roligt. Och så får vi så lite frön, och se vad det är barnen nappar på. Och försöka utveckla det hela tiden. Mona

Det beskrivs även hur man genom morgonmöten gemensamt planerar dagen och då även låter barnen resonera kring sina idéer och eventuella önskemål. Lisa beskriver att dessa metoder medför att ett lugn skapas i gruppen.

Och det kan jag också säga, att nu på morgonmötena så har barnen börjat ställa andra frågor till sina kompisar när de berättar om sina byggen och sådant. -Hur kom du på idén?, -Är det okej att vi är med och bygger?, -Hur länge ska ni spara bygget?. De vill veta. De barnen som berättar kanske berättar att de vill spara i två dagar. De andra lyssnar på det och då har de också inflytande över lärmiljön också tänker jag, det är också spännande. Att

man hela tiden måste utmana sig själv och barnen i att fundera över inflytande. Lisa

Att barns åsikter tas på allvar och att vi förskollärare ska bidra till att barn blir medvetna om när och hur de kan vara med och få inflytande är något som varit återkommande i våra intervjuer. Sofie beskriver också att det är viktigt att barnen känner att deras åsikter och önsknings tas på allvar.

att lyssna till barnets tankar, se till barnets uttryck. [...] Kanske inte allt kan genomföras på en gång men man kan säga att jag lyssnar, att de blir lyssnade på men just nu kan jag kanske inte genomföra det som du önskar men jag kan skriva upp det. Jag kan skriva upp det inför barnen så att de ser att man skriver upp det. Jag har det i mina tankar. Sofie

Materialintroduktionens betydelse för barns inflytande

En tredjedel av intervjuerna belyser vikten av att introducera det material som finns på förskolan, dels för att göra barnen medvetna om vad som faktiskt finns att tillgå, dels för att skapa en förståelse för hur materialet kan och är tänkt att användas. De belyser att det är viktigt att barnen får äga sin miljö och att det i sin tur bidrar till ett större lugn i verksamheten.

Ibland gör vi ju introduktioner och styrda aktiviteter men det är ju för att barnen ska få mer inflytande sen, om vi introducerar akvarellfärg så vet de att akvarellfärg finns och då kan de välja på det sen. Det blir också lugnt när de äger sin miljö. För att det här ska fungera måste det finnas en tydlig introduktion och en tydlighet kring var och vad som finns. [...] De limmar med limpistol, har man väl introducerat det så är det ju inte konstigt. Då drar de ut sladdarna och så. Så det gäller ju att tro på barnen, för att de ska få inflytande över det material som används. Tro på att barnen är kompetenta, för det är dem. För då kan de mycket mer. Lisa

Mona menar att barn sällan gör något som de inte tror förväntas av dem, om barn inte förstår sin miljö kan det ses som en brist vid introduktionen av miljön och materialet.

Samtidigt gör ju barn inte något som de inte tror förväntas av dem, så då har vi ju varit otydliga med introduktionen. Mona

En tydlig introduktion av förskolans material kan ses som ett sätt att öka barns inflytande, Lisa förklarar det så här:

Om jag inte erbjuder lera kan de ju inte veta. Man behöver introducera material för att de kan få inflytande över sin lärmiljö också. Om jag vet vilka tekniker och målningstekniker och vilka material som finns kan jag också välja att skapa andra grejer. Lisa

Här beskrivs förskollärarens viktiga uppdrag i att presentera och göra barnen medvetna om de valmöjligheter som finns. Man beskriver att detta är av ännu större vikt vid arbete med de yngre barnen, då de eventuellt möter material för första gången.

Ålderns betydelse vid introduktion av material

På frågan om man anser att barnens ålder spelar roll i hur stort inflytande de har över förskolans material, svarar Mona;

Det gör det nog. Man vill ju säga att det inte gör det, men det gör det nog. Det är ju lättare att prata, att ha det här samtalet med barn som är äldre, och

fråga dem vad de vill ha på förskolan. När det är yngre barn, får man ju observera och studera vad de är intresserade av och de leker med det material som finns här. Ett äldre barn kan ju säga att det vill ha något helt annat, som inte finns på förskolan. Man får observera och se vad de är intresserade av och då är de ofta intresserade av något som redan finns på förskolan, för de vet inte vad de mer kan välja emellan. Mona

Lisa beskriver att barns ålder har stor betydelse för barns möjlighet till inflytande i verksamheten

När barnen är nya på förskolan har de ju inte varit i förskolans värld innan så de vet inte vad de har för valmöjligheter. När de är små och skolas in betyder det även att introduktionen behöver ta lång tid. Lisa

Fördelning av barngrupp

Sonja beskriver hur förskollärarna använder rummet och materialets placering för att på ett smidigt sätt fördela barngruppen och på så sätt skapa "lekro". Hon förklarar att barnen i vissa fall själva får välja vad de vill leka med, vid andra tillfällen bestämmer förskollärarna hur konstellationerna ska se ut, till exempel vid planerade aktiviteter.

Sedan flyttar vi dem också för att det ska bli olika fördelningar på barnen. Vi har en tanke bakom vår pedagogik, med materialet också. Ibland vill vi ha en viss aktivitet på ett ställe, och en annan på ett annat så att inte alla barn är på samma ställe, för det fungerar ju inte. Lite så jobbar vi. Och för att det ska bli en mer, vad ska man säga... en lekro. Och så har vi kanske fem lekplatser istället för en. Det blir mycket bättre, och så att barnen är i olika konstellationer också, så ibland väljer vi var barnen ska vara, eller så får barnen välja ibland. Sonja

Det beskrivs även hur man tar hjälp av en aktivitetstavla för att fördela barnen samt skapa struktur och tydlighet för dem. På tavlan visas fotografier på de rum och aktiviteter som finns att tillgå, där får barnen själva placera ett fotografi av sig själva eller sitt textade namn vid de rum eller aktivitet där de vill vistas. Detta medför att både barn och pedagoger får en tydlig överblick över valmöjligheterna, samtidigt som de får en bild av vilka barn som uppehåller sig på vilken plats.

Och sen aktivitetstavlan använder vi mycket vilket gör att barnen delar upp sig på olika platser och får förslag på vad de kan göra. Lisa

Placering och tillgänglighet

Vid utformning av den fysiska miljön och placering av material framträder i våra analyser att förskollärarna strävar efter att utgå från barns intressen.

Nu har vi till exempel sett mycket, som med bilar. De bygger bara bilar, de gör bilar av klossar. Vi har satt upp bilar i hallen, där de kan stå hur länge som helst och titta. Vi har beställt in bilar för att det är det vi upplever att de är intresserade av just nu. Vi har inte köpt in nya saxar, för det har de inte visat något större intresse av. Samtidigt som man kan tycka att de säkert får bilar hemma och vi ska erbjuda annat material. Men är det det som intresserar dem jättemycket just nu, så får de ju det. Det är ju så mycket mer än bara bilar. Mona

Barns inflytande över placering av material i förskolans fysiska inomhusmiljö ses av de deltagande förskollärarna i olika grad som både en möjlighet och som ett hinder. Majoriteten

av respondenterna medger att barnens inflytande över placering av materialet faktiskt inte är så stort, däremot belyser man att barnen har stort inflytande över när och var de vill använda sig av förskolans material.

Sonja beskriver att mycket material finns framme, tillgängligt och möjligheten finns för barnen att använda det när som helst, medan andra material är mer begränsade. Hon beskriver vidare att det är svårare att ha uppsikt och att övervaka barnen när de är många.

Mycket av materialet har barnen möjlighet att använda när de vill, men vissa material vill vi vara med när barnen leker med det, eller använder det för att det går sönder, de är sköra som till exempel instrument [...] Vi har lämnat dem någon gång med till exempel musikmaterialet och det handskas inte varsamt, ska jag säga. Sedan om de är många så kanske det blir rörigt. Eller inte rörigt, vad ska jag säga. Om det är många barn är det ju svårare att ha översikt, men är de några stycken är det ju lättare att ta ner något som är mer ömtåligt att använda med barnen. Sonja

Rut beskriver att tillgängligt och synligt material kan uppmuntra och öka barns kreativitet, samtidigt som valmöjligheterna blir fler.

Jag tror att placering och tillgänglighet av materialet också ökar barnens egna intressen av att faktiskt skapa egna saker i till exempel målrummet eller att man väljer att måla vid köksbordet eller plocka fram spel eller pussel. Alltså, jag tror att när det är synligt för ögat så blir det på ett annat sätt. Rut

Orsak till begränsningar av barns inflytande

Förskollärarna beskriver en mängd olika orsaker till att barns inflytande begränsas. Det handlar om barns säkerhet, tidsbegränsning, förskollärarnas bekvämlighet, tidigare erfarenheter och invanda mönster. Mona beskriver att det är pedagogers bakomliggande normer och värderingar som påverkar hur man förhåller sig till miljön och tillgängligheten av material.

Någonstans är det ju våra bakomliggande värderingar kring material också. De hade kanske gjort något annat. Mona

Mona beskriver vidare att miljön bör vara utmanande och i ständig rörelse för att hålla barns intresse och nyfikenhet vid liv. Om man fallerar här menar hon att det ofta slutar med skrik och spring, då det inte längre är något som stimulerar barnen.

De behöver ha något som de känner är tilltalande och känner är meningsfullt. Annars gör de ju något annat och oftast blir det att de faller in i skrik och spring. Så man förlorar egentligen själv på att inte ha det tillgängligt, om nu man tycker att det är jobbigt med skrik och spring. Mona

Lisa förklarar att en tråkig miljö inte erbjuder olika sorters material. Hon beskriver även att miljön ska vara tydlig men för den saken skall inte tråkig, miljön bör vara föränderlig. Det gäller att överraska, utmana och erbjuda.

Så fördelen med en tydlig miljö är att det blir ett lugn, men du ska ju inte ha en tråkig miljö. Det blir tråkigt om du alltid har kvar så som du alltid har haft. Om du har en tydlig miljö blir det ett lugn i barngruppen på avdelningen. Rummet som tredje pedagog som fungerar där du skapar ett lugn och lugn

skapar du genom att det är tydligt, du vet vad som finns [...] Det gäller att överraska, utmana och erbjuda så att barnen vet vad som finns. Lisa

Rut beskriver däremot hur begränsningar i materialtillgång bidrar till en lugnare verksamhet:

Skulle vi släppa lös dem där inne med alla flaskor, då skulle vi ha färg över hela rummet. Rut

Vid ett flertal intervjuer framkommer det att förskollärarna har negativa erfarenheter av att de låtit barn fått fri tillgång till material, de beskriver hur barnens personligheter och gruppens egenskaper påverkar hur stort inflytande de får över verksamheten.

Hindret är återigen de där lite "riv-och-släng-barnen", det är ju dem som hindrar att man kan ha allt nere som man vill, för då hade ju alla pussel och pärlor och allt blivit blandat på en timme. Då blir det ju tyvärr att man isolerar de sakerna eller lyfter upp dem. Ida

Ida beskriver vidare hur hon ur en bekvämlighetsaspekt begränsar barns valmöjligheter i deras vardag.

Vi har ju alltid dörren in till Skapande-verkstan stängd, för att man då tycker att man har barn som river ner allt. Så av bekvämlighet så stänger vi där. Ida

Mona beskriver att material lätt kan fastna högt upp på hyllor och att det kan handla om gamla vanor.

Mycket det här att det inte ska bli stökigt och inte rörigt om man märker att något spårar ur, då tar man kanske upp det någonstans där barnen inte kommer åt. Och jag har märkt att även om man tar upp det för stunden så har det en tendens att fastna där uppe. Det är liksom ingen som tar ner det igen [...] Det är intressant, man behöver också diskutera barns inflytande för ibland kan man nog låsa sig i gamla vanor. Mona

Det beskrivs vid ett flertal tillfällen att ett hinder kan vara att materialet används på "fel" sätt. I vissa fall handlar det om att materialet inte ska gå sönder, i andra fall handlar det om att barn ej ska skada sig själv eller varandra.

Jag tänker så här, hinder. Det finns en del leksaker som barn till exempel använder på fel sätt. De här magnetgrejerna tycker de är jätteroligt att leka med, inte bara att bygga med. Det finns en del som använder dem till att leka krig med, och det är ju det enda, som jag tycker, inte hör hemma på förskolan utan det får man leka hemma. Så då får de liksom inte leka på det sättet med dem, och det pratar vi om. Det får gärna bygga med dem, men ingenting annat. Sonja

Någon har tagit en kloss, sprungit och slagits med den istället då har ju dom använt materialet som något helt annat och då är det ju också så här stopp (visar upp handflatan) så får du inte göra det styrs ju av regler. Mona

Mona redogör för både öppet och låst material, där hon menar att öppet material innebär att det inte finns något färdigt syfte. Hon beskriver vidare hur förskolans normer och pedagogernas förhållningssätt påverkar i vilken omfattning barnen begränsas vid lek med förskolans material.

Det är väl mycket pedagogers syn på det också. Jag tänker kanske framförallt sånt här låst material eller vad man ska säga. Så här ska du göra med den här, leker du på något annat sätt så är det fel. Sen kan det ju vara ibland när man går och påminner varandra att det här får du ha här och så. Det har ju varit att vi har fått rensa våra skor från Play-Doh det är ju en sån grej, det går ju inte riktigt. Mona

Säkerhetsaspekter

Förskollärarna beskriver att barns inflytande begränsas utifrån en mängd olika säkerhetsaspekter. Man talar om faran med att sätta föremål i halsen, vilket medför att små pärlor och andra mindre material förvaras oåtkomligt för barnen och endast används under pedagogers uppsikt.

De yngre barnen kan ju pärla och så när vi vuxna sitter bredvid så att man ser till att de inte stoppar i munnen. Rut

Ida beskriver hur hon ofta upplever en svår balansgång mellan att låta barnen ha friare tillgång till material och hur man samtidigt måste se till deras säkerhet.

Rent personligen skulle jag vilja plocka ner sakerna på barnens nivå, men man måste ju ändå ha det barnsäkert, så att det inte blir risk att de sätter i halsen. Sedan vill man ha det synligt, men det är ju bara: hur gör man det på bästa sätt, så att det ändå är säkert? Tanken finns nog att man vill göra det så inbjudande som möjligt, men i praktiken är det tyvärr något annat. Tyvärr. Ida

Det nämns även att det är riskfyllt att låta barn vistas i oövervakade utrymmen, om samtliga barn inklusive förskollärarna planerar att vistas utomhus kan man inte tillåta ett enskilt barn att stanna inomhus.

Vi behöver hjälpas åt och gå ut, eller vi behöver vara ute ibland för att det är viktigt att vara ute och då kanske man inte kan välja att göra saker på aktivitetstavlan inne utan vi alla behöver gå ut. Och då är det ju klart att de inte har inflytande över inomhusmiljön just då. Viktigt att förklara det, det här är en säkerhetsfråga vi måste alla gå ut, du kan inte vara inne och bestämma själv vad du ska göra. Lisa

Strukturell begränsning

Förskollärarna beskriver olika strukturella begränsningar i arbetet med barns inflytande. De talar om aspekter som de själva inte kan vara med och påverka, som styrs får högre instans. Rut, Sofie och Mona talar samtliga på olika sätt om tidens begränsande reglering av verksamheten.

Det enda som vi har är lekrummet, eftersom vi delar det med andra avdelningar, så är det lite tidsbegränsat. Eftersom vi är tre avdelningar som delar, så är det väl egentligen där som barnen inte har lika mycket inflytande över det som används där inne. Jag tänker på kuddar, balansbanan, det måste ju vara när vi vuxna är med och tar fram. Så det tänker jag väl då, att det är där vi har lite begränsat eftersom vi är så många på det utrymmet. Rut

Vi styr mer när pussel och sånt ska fram för det är som sagt, för att matborden ska vara fria när vi äter, vi har inga andra bord som vi har tillgängliga. Mona

Vi har strävansmål men så har ju pedagogerna väldigt olika syn, på vad som är inflytande och det är viktigt att man har tid till diskussion mellan

pedagoger. -Vad är inflytande och hur ser du på inflytande och hur ser jag på inflytande? Sofie

Sofis syn på diskussion och reflektion är även något som Lisa belyser är av stor vikt och beskriver pedagogisk dokumentation som ett verktyg i arbetet med barns inflytande i verksamheten.

Sen tänker jag att barnen har inflytande genom att vi jobbar med pedagogisk dokumentation, att vi pedagoger ser vad nästa steg och nästa utmaning kan vara. Den pedagogiska dokumentationen med reflektion, både enskilt och tillsammans, tänker jag är viktigt för det är inte alltid de yngre barnen kan prata och då är det ju ännu viktigare med dokumentation. Lisa

Ytterligare en strukturell begränsning som beskrivs är lokalernas utformning samt platsbrist. Ovan förklarar Mona brist på både plats och tillgängliga bord. Sofie belyser även lokalernas utformning som begränsande.

Men eftersom det ser ut som det gör på vår förskoleavdelning kan vi inte släppa dem själva, vi får inte det [...] Det är lokalerna, många säger att det är en utmaning men det kan också kännas lite frustrerande ibland. Sofie

Ekonomi nämns påverka i vilken omfattning man har möjlighet att tillgodose barns önskemål. Lisa beskriver det såhär;

Återigen så är det ju begränsat, man har ju inte så mycket pengar. Vi kanske kan se att de har intresse för till exempel pussel och då väljer vi att köpa in pussel men det är ju fortfarande pengarna som styr hur mycket. Lisa

Sofie nämner att inköpsstopp kan förekomma på förskolor och att det kan begränsa;

Om man har inköpsstopp eller inte. Om man har en bra peng att handla för, ibland kan det vara så tråkigt att man behöver ha något lite dyrare material och då kan nästan hela årskassan ryka. Och det är ju jättetråkigt tycker jag. Sofie

Resultatsammanfattning

Resultatet presenteras under olika kategorier som blev framträdande under vårt analysarbete, detta för att man som läsare ska få en klarare bild av vad som framkommit ur de genomförda intervjuerna. Våra huvudkategorier är inflytande, introduktionens betydelse, fördelning av barngrupp, placering och tillgänglighet samt orsak till begränsningar. Det förekommer underrubriker i vissa fall, detta för att ytterligare fördjupning gjorts inom den kategorin. Inflytande har visat sig vara något som samtliga respondenter anser vara viktigt, oavsett hur aktivt de arbetar kring begreppet på de respektive avdelningarna. Resultatet visar att förskollärarna är noga med att alla barn ska känna att de har rätt till inflytande över sin vardag på förskolan. Förskollärarna beskriver att barnen får inflytande genom att pedagogerna lyssnar till dem, observerar dem samt utgår ifrån vad barnen visar sig intresserade av. Det beskrivs fortsättningsvis hur man arbetar med barn i olika åldrar och hur anpassningar i verksamheterna sker utifrån detta. Respondenterna har både beskrivit vilka möjligheter de har att skapa verksamheter där barn har rikligt med inflytande, samtidigt som man är medvetna om att det även förekommer hinder kring detta. Respondenterna beskriver hur de skapar förutsättningar för barns möjlighet till inflytande genom att på ett tydligt och genomtänkt sätt introducera dem för förskolans material. De beskriver även hur de på olika sätt strävar efter att närma sig barns perspektiv, exempelvis via samtal och dagliga iakttagelser. Exempel på hinder som upplevs, beskrivs av förskollärarna vara oro kring barns säkerhet, tid- och

platsbrist samt deras egna förhållningssätt. Majoriteten av respondenterna medger att barns inflytande över placering av materialet inte är så stort, men avsikten är trots detta att låta barnens intressen ligga till grund för materialets placering.

DISKUSSION

Under denna del kommer metoden och resultatet diskuteras samt kopplas till tidigare forskning och Foucaults maktteorier. Avsnittet är uppdelat i tre olika rubriker för att skapa en tydlig överblick för läsaren. Vi ger även förslag på hur vidare forskning kan se ut inom det studerade området.

Metoddiskussion

Med hänsyn till vårt syfte anser vi att kvalitativ metod lämpat sig väl för vår studie, då vi genom denna metod lyckades få en djupare förståelse för ämnet. Våra tidigare erfarenheter inom förskoleverksamhet och vår utbildning har bidragit till en rikare förståelse kring ämnet. Vi tror att förskollärarytbildningen, våra förkunskaper inom ämnet och vårt synsätt kan ha bidragit till det avslappnade samtalsklimat som vi upplevde under samtliga intervjuer. Ovan nämnda fördelar kan även verka med motsatt effekt, då dessa förkunskaper skapar en föreställning hos oss som genomför studien kring hur arbetet med barns inflytande ser ut i verksamheten. Våra tidigare erfarenheter kan medföra att vi lägger personliga tolkningar i vår insamlade data samt risk finns att vi antar en partisk roll. Bryman (2011, s.351) beskriver att arbetet bör struktureras noggrant för att undvika att egna tankar och värderingar påverkar möjligheten att få ett trovärdigt svar på studiens syfte. För att lyckas göra en så distanserad och opartisk studie som möjligt har vi, utöver att strukturera vårt arbete, även försökt bortse från våra egna värderingar samt haft ett tydligt fokus på vårt syfte genom hela arbetet.

Bryman (2011, s.429) och Löfgren (2014, s.148) redogör för den avsatta tidens betydelse vid kvalitativa intervjuer, tiden kan påverka respondenternas möjlighet till reflektion och eftertanke. Vi anser att vår utsatta tid för respektive intervju hade en god marginal, vilket medförde en lugn och avslappnad miljö. Respondenterna upplevdes någorlunda bekväma i situationen och tog god tid till att reflektera och formulera sina svar. Roos (2014, s.53) beskriver hur frågornas utformning och karaktär har stor betydelse för att öka studiens validitet. Vi upplevde att de formulerade frågorna stämde väl överens med vårt syfte, det visade sig dock att vår inledande fråga kring innebörden av begreppet (se bilaga 2) gav ett vidare svar än vad vi förväntat oss. Detta medförde att vi fick respondenternas resonemang om begreppet inflytande i stort, vilket resulterade i att vi, med hjälp av följdfrågor, fick styra tillbaka intervjun till vårt fokusområde. Hade vi istället formulerat frågan "Vad innebär begreppet barns inflytande för dig?" hade följdfrågorna förmodligen blivit färre. Vi förmodar att de svar vi fick möjligtvis påverkats av att några av respondenterna i förväg velat ta del av vår intervjuguide. Vi upplevde att frågorna gav upphov till reflektion och eftertanke, då samtliga förskollärare beskrev hur de fick en tankeställare kring barns inflytande över placering av förskolans material. Bryman (2011, ss.428-429) och Löfgren (2014, ss.140-150) beskriver båda hur användning av ljudupptagning kan bidra till att öka studiens kvalitet. Vi använde oss av ljudupptagning under våra intervjuer, vilket medförde att vi på ett mer avslappnat sätt kunde fokusera på samtalen än att anteckna de svar respondenterna gav. Studiens reliabilitet skulle eventuellt öka om vi haft möjlighet att göra en mer omfattande studie, där exempelvis fler förskollärare deltagit. Eventuellt hade studiens validitet ökat om vi kombinerat våra intervjuer med kompletterande observationer, för att på ett tydligare sätt skapa en bild av respondenternas verklighet och vår tolkning. De tolkningar vi gör stödjer vi

med hjälp av utvalda citat med fokus på studiens syfte. Detta gör vi för att belysa att det är förskollärarnas resonemang som är viktiga och ligger till grund för vår studie.

Resultatdiskussion

Av resultatet framgår det att begreppet inflytande är svårdefinierat, vilket vi också kunnat se i tidigare forskning. Respondenterna menar att begreppet inflytande är synonymt med barns möjlighet att påverka sin vardag och i resultatet kopplas även begreppet inflytande till hur man observerar och tolkar barns uttryck för att öka deras inflytande i förskolans verksamhet. Även Sandberg och Eriksson (2010, s.626) belyser detta som något grundläggande för att öka barns inflytande. Likt både Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) samt Johannesen och Sandvik (2009) sammankopplar även enstaka respondenter begreppet inflytande med delaktighet. Vår diskussion bygger på ett begränsat antal intervjuer, vilket medför att vi därför inte kan dra några generella allmängiltiga slutsatser.

Barns åsikter och tankar ska tas på allvar och bli respekterade, vilket framkommer både i vårt resultat och i Johannesen och Sandvik (2009, ss.30-36) där det tydligt beskrivs hur inflytande handlar om att få vara med i förhandlingar samt att bli respekterad och lyssnad till än att få vara med och bestämma. Enstaka respondenter anser däremot att barns inflytande just handlar om att barn ska få vara med och bestämma, vilket kan upplevas som motsatta antaganden. Vi tolkar dock de båda resonemangen kring barns inflytande som likartade, men anser att det beskrivs på olika sätt. Vår tolkning kring detta är att förskollärarna försöker närma sig barns perspektiv genom att iaktta, observera och se till barns olika uttryck. En respondent beskriver hur hon på olika sätt uppmärksammat barns bilintresse och utifrån det format verksamheten. Ytterligare en respondent redogör för hur hon genom att lyssna till barns tankar och se till barns uttryck bidrar till att skapa förutsättningar för barns inflytande i verksamheten.

Resultatet kan tolkas som att förskollärarna intar en maktposition då de begränsar tillgängligheten av förskolans material och miljö. Placering av föremål högt upp på hyllor eller bakom stängda dörrar beskrivs i vårt resultat som vanligt förekommande. Det beskrivs hur föremålens funktionella placering görs för att det bland annat saknas resurser för övervakning. Materialets skörhet, förskolans förutbestämda tidsschema och barns brist på förkunskaper kring materialet beskrivs också som orsaker till begränsat inflytande vid placering av material. Utifrån vårt resultat kan vi anta att förskollärarnas tidigare erfarenheter i vissa fall påverkar materialets placering i inomhusmiljön negativt. En respondent beskriver sina tidigare erfarenheter av "riv-och släng-barn", hur dessa medför att en rörig och stökig miljö skapas och att erfarenheter kring dessa barn begränsar samtliga barn i verksamheten. Ytterligare en respondent beskriver en tidigare upplevelse av barns oövervakade tillgång till förskolans musikinstrument. Då detta visade sig ta en negativ utgång och instrumenten inte hanterades varsamt bidrar hennes erfarenheter till att detta material inte längre placeras tillgängligt för barnen. Här kan vi se ett maktutövande, dels utifrån viljan att övervaka barnen, dels utifrån hennes makt att placera materialet oåtkomligt för barnen. Instrument är just ett sådant material som Nordin-Hultman (2004, ss.76-88) redovisar att barn inte har daglig tillgång till. Hon belyser även hur specifika material förvaras på särskilda ställen, för att endast tas fram då förskollärarna har möjlighet att sitta med. Vi anser att detta kan medföra att barnen inte får tillräckligt med materialkännedom och därför inte vet hur materialet kan användas. Samtidigt anser vi att barn ska ges möjlighet att utforska material utifrån sig själva. Här är återigen en balansgång mellan att å ena sidan ge barn utrymme och egen tid att utforska material, å andra sidan förskolans strävansmål för att barn ska utveckla respekt för omsorg om sin närmiljö. Frågan är alltså om ska man tillåta barn att utforska helt fritt och därmed riskera att material går sönder eller om man ska styra aktiviteten så att materialet

används på "rätt" sätt utifrån ett vuxenperspektiv? I vårt resultat lyfts introduktion av material som en viktig parameter samt förskollärarens tillit till barns egna förmågor. Vår slutsats är att barn behöver ges utrymme att utforska utifrån sina egna föreställningar, men att en introduktion av material är givande för att barn ska få en förståelse för hur materialet kan fungera. Vi anser inte att introduktionen ska vara ett verktyg för att begränsa och skapa snäva ramar för barns utforskande, den ska snarare bidra till att skapa kunskap, inspiration, nyfikenhet samt vilja att utforska olika material.

Ett flertal av respondenterna beskriver hur man med hjälp av rum och aktiviteter fördelar barngruppen, dels för att skapa harmoni i gruppen, dels för att få en överblick över barnen och deras aktiviteter. Detta kan kopplas till Foucaults disciplinära maktperspektiv, där rummet används för att fördela gruppen. Rummet har inte bara makt att fördela barngruppen utan rummet förmedlar även vad som förväntas av de som tillträder (Foucault, 2003, s.145). I vårt resultat framkommer att miljön bör vara tydligt utformad och vår slutsats är att rummets makt både kan verka hämmande och produktiv. Vi menar att fördelning av barngruppen inte nödvändigtvis behöver vara i syfte att hämma, det kan skapa möjlighet för barn att utforska samt vistas i mer harmoniska miljöer. Vi anser att miljön ska vara tydlig, utmanande och inspirerande för att inte begränsa. Vi ser även att det är av stor betydelse att barnen får inflytande över och möjlighet att vara med och påverka rummets utformning. Detta för att barns uttryck och intressen ska kunna ligga till grund för förskolans verksamhet. Rum bör inte endast ses som något fysiskt, pedagogiska rum bör säga något om vad som kan förväntas av dem och presentera sig för den som träder in. I resultatet beskrivs även fördelningen som en metod för att skapa uppsikt över barngruppen. Ur ett säkerhetsperspektiv ser vi även detta som maktens produktiva förmåga att skapa en fungerande verksamhet. Samtliga respondenter talar om säkerhetsaspekten kring barns fria tillgång till material. De beskriver hur de upplever osäkerhet när till exempel pärlor eller små föremål används, då det finns risk för kvävningsolyckor. I Lpfö 98 (rev. 2016, s.6) beskrivs förskolans uppdrag i att erbjuda en trygg och samtidigt utmanande och stimulerande miljö. Vi upplever att det är en komplicerad balansgång mellan förskolans trygghet- och säkerhetsuppdrag samt barns inflytande över materialets tillgänglighet. Det beskrivs hur man önskar placera förskolans material mer på barns nivå, men utifrån ett säkerhetsperspektiv väljer förskollärarna ändå att placera materialet oåtkomligt för barnen. I vårt resultat redogörs för betydelsen av vuxnas syn på barns kompetens, ett exempel som beskrivs är hur barnen får möjlighet att handskas med limpistoler på egen hand. Detta beskrivs fungera genom att det gjorts en tydlig introduktion av materialet och då det redogjorts för eventuella faror som brännskador och brandrisk.

Bae (2009, s.395) förklarar hur pedagogers förhållningssätt har en avgörande roll i arbetet med barns rätt till inflytande på förskolan. Vi ser ett samband mellan förskollärares förhållningssätt, deras maktutövande och förmåga att styra barnen mot förutbestämda mål. I vårt resultat framgår situationer där förskollärare både vågar lita på barns förmågor och situationer där man utifrån tidigare erfarenheter väljer att agera på ett sätt som begränsar. Vi upplever att läroplanens formuleringar kring barns reella inflytande kan vara vidare ämne för diskussion (Lpfö 98, rev. 2016, s.12). Vi upplever att arbetet kring barns inflytande utifrån förskolans läroplan är komplicerat och svårtolkat. Å ena sidan går att förstå strävansmålen likt barns totala frihet, å andra sidan går målen kring barns reella inflytande att tolka likt barns samspel och interaktion med andra. I det senare fallet tolkar vi att begreppet inflytande innebär att verksamheten ej är statisk, att den är föränderlig och anpassningsbar efter rådande förhållanden. Med denna syn kan barns frihet och inflytande gå hand i hand med förskollärarens styrning. Någon självklar metod i arbetet kring barns inflytande finns ej, vilket kan vara en anledning till varför det kan saknas konkreta tillvägagångssätt för detta arbete i

förskolan. Viktigt men i praktiken ganska knepigt, skulle man kunna sammanfatta respondenternas syn på arbetet med barns inflytande i förskolan. Förskoleverksamhetens arbete med barns inflytande över material i inomhusmiljön skulle eventuellt underlättas av tydligare riktlinjer, mer specifika läroplansmål och en gemensamt formulerad genomförandeplan. Eventuellt hade arbetet med barns inflytande blivit tydligare och mer likvärdigt över hela landet om riktlinjerna och definitionen av förskolans strävansmål kring barns inflytande varit tydligare. Det skulle även kunna resultera i en mer låst situation där samtliga verksamheter förväntas arbeta på samma sätt, likt en mer centralstyrd verksamhet. Detta i sin tur skulle kunna resultera i ett mer odemokratiskt arbete kring barns inflytande, att arbeta utifrån lika ramar innebär inte att det automatiskt blir likvärdigt. En risk med mer specifika mål kan också vara att det fortsatta arbetet med att försöka utveckla barns möjlighet till ytterligare inflytande avtar. Likt Englundh (2008, ss.35-36) menar vi att ett problem som kan uppstå är att vuxna redan anser att de gör vad som krävs i arbetet för barns möjlighet till inflytande, vilket kan leda till en stagnerad verksamhet. Som förskollärare besitter vi en makt där vi kan välja hur mycket inflytande barn ska få i verksamheten. Detta är något vi även uppmärksammat vid våra tolkningar av Foucaults teorier kring makt i förskolan (Foucault, 2003).

En strukturell begränsning som nämns i resultatet är tidens förutbestämda ramar och dess påverkan på verksamheten. Tidsschemat beskrivs bestå av exempelvis måltider och utevistelse, vilket har en stor roll i förskolans vardag samt påverkar arbetet med barns inflytande. En respondent beskriver hur de olika avdelningarna endast har möjlighet att utnyttja lokalerna utifrån ett gemensamt schema, då de är tre avdelningar som samtliga måste samsas om det begränsade utrymmet. Vi upplever att den tidliga uppdelningen på förskolan, utifrån ett disciplinärt maktperspektiv kontrollerar verksamheten och likt Folkman (2017, s.33) ser vi även hur förskolan styrs av bestämda tidsramar.

Didaktiska konsekvenser

Vi tror att vår studie kan bidra till ett mer reflekterande och medvetet arbetssätt i förskolans verksamhet. Vår önskan är att vår studie kan ge större förståelse för vuxnas maktposition gentemot barn. Det behövs en vidare förståelse för vårt viktiga uppdrag i att medvetet arbeta för barns möjlighet till inflytande över placering och tillgänglighet av material i förskolan. Vår egen relation till begreppet makt har förändrats, då vi nu förstår hur omfattande vår maktposition faktiskt är. Vi ser nu makt som både något produktivt och något som kan missbrukas och då verkar hämmande. Vi har makt att skapa inspirerande miljöer som utgår från barns individuella intressen, vi har även makt att välja att förbise detta och istället utgå från oss själva. Vi anser att vår roll som förskollärare medför att vi innehar en position av makt, vilken vi ständigt måste förvalta och reflektera kring. Arbetet kring barns inflytande kräver ständig reflektion och att man som förskollärare måste se till den rådande barngruppen och försöka närma sig de specifika barnens perspektiv. Under studiens gång har vi fått en klarare bild av vår makt att forma individer, vilket betyder att vårt förhållningssätt och våra personliga värderingar är primära och ligger till grund för arbetet kring barns inflytande. Vi menar även att det finns ramar som alltid begränsar eftersom förskolan är en institution som påverkas av sociala och historiska villkor, men att ständig reflektion, enskilt och tillsammans med andra, kan öka medvetenheten kring de begränsningar som råder. För att vi ska lyckas i vårt fortsatta arbete med att utveckla barns reella inflytande, krävs även kontinuerlig reflektion och ständig strävan efter att närma oss barns perspektiv.

Vidare forskning skulle kunna fördjupas ytterligare samt göra en mer omfattande studie kring barns inflytande i specifika situationer i förskolans verksamhet. Fortsättningsvis skulle man

kunna komplettera med observationer och enkäter för att få en vidare syn på problemområdet. Det hade även varit intressant att få barnens uppfattningar kring deras inflytande i förskolan genom exempelvis barnintervju eller videoobservation.

REFERENSER

- Arnér, Elisabeth (2006). *Barns inflytande i förskolan - problem eller möjlighet för de vuxna?: en studie av ett utvecklingsarbete och dess betydelse för att förändra pedagogers förhållningssätt till barns initiativ*. Licentiatavhandling Örebro: Univ. Tillgänglig på internet: <http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:716104/FULLTEXT01.pdf> [2017-11-14]
- Arnér, Elisabeth (2009). *Barns inflytande i förskolan: en fråga om demokrati*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Arnér, Elisabeth & Tellgren, Britt (2006). *Barns syn på vuxna: att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Bae, Berit (2009). Children's right to participate - challenges in everyday interactions. *European Early Childhood Education Research Journal*, 17:3, 391- 406 DOI: 10.1080/13502930903101594. Tillgänglig på internet: <http://dx.doi.org/10.1080/13502930903101594> [2017-11-29]
- Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige. Tillgänglig på Internet: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full> [2017-11-14]
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber.
- Börjesson, Mats & Rehn, Alf (2009). *Makt*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- Dolk, Klara (2013). *Bångstyriga barn: makt, normer och delaktighet i förskolan*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.
- Englundh, Elizabeth (2008). *Folkrätt för barn som pedagogiskt åtagande: statligt ansvar - regionalt lärande?*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet. Tillgänglig på internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-7312> [2017-11-10]
- Eriksson Bergström, Sofia (2013). *Rum, barn och pedagoger: om möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö*. Diss. Umeå: Umeå universitet. Tillgänglig på internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-67667> [2017-11-23]
- Folkman, Sara (2017). *Distans, disciplin och dogmer - om ett villkorat lyssnande i förskolan En studie av lyssnandet i en Reggio Emiliainspirerad pedagogik*. Lic.-avh. Stockholm: Stockholms universitet. Tillgänglig på internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-141571> [2017-11-29]
- Foucault, Michel (1980). *Power/knowledge: selected interviews and other writings 1972-1977*. 1. American ed. New York: Pantheon.
- Foucault, Michel (2002). *Sexualitetens historia. Bd 1, Viljan att veta*. [Ny utg.] Göteborg: Daidalos.
- Foucault, Michel (2003). *Övervakning och straff: fängelsets födelse*. 4., översedda uppl. Lund: Arkiv.

God forskningssed, Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på internet: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/> [2017-11-29]

Johannesen, Nina & Sandvik, Ninni (2009). *Små barns delaktighet och inflytande: några perspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Johansson, Eva (2003). *Att närma sig barns perspektiv, forskares och pedagogers möten med barns perspektiv*. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 8:1-2 ss.42-57. Tillgänglig på internet: <http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/7941/6995> [2017-11-29]

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. Utg.](2016). Stockholm: Skolverket.

Löfdahl, Annika (2014). God forskningssed- regelverk och etiska förhållningssätt. I Löfdahl, Annika & Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber. (ss.32-43)

Löfgren, Håkan (2014). Lärarberättelser från förskolan. I Löfdahl, Annika, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (Red), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* (ss.144-156). Stockholm: Liber.

Merriam, Sharan B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, Roddy (2008). *Foucault: en introduktion*. Malmö: Egalité.

Nordin-Hultman, Elisabeth (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Diss. Stockholm: Univ.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2003). *Delaktighet som värdering och pedagogik*. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 8:1-2, ss.70-84. Tillgänglig på internet: <http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/7943/69977> [2017-11-14]

Roos, Carina (2014). Att berätta om små barn- att göra en minietnografisk studie. I Löfdahl, Annika & Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber. ss.46-57.

Sandberg, Anette & Eriksson, Anette (2010). Children's participation in preschool – on the conditions of the adults? Preschool staff's concepts of children's participation in preschool everyday life, *Early Child Development and Care*, 180:5, 619-631, DOI: 10.1080/03004430802181759. Tillgänglig på internet: <http://dx.doi.org/10.1080/03004430802181759> [2017-11-27]

Svenska akademins ordlista över svenska språket. 13. uppl. (2006). Stockholm: Svenska akademien.

Tullgren, Charlotte (2004). *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet*. Diss. Lund: Lunds universitet. Tillgänglig på internet: <http://portal.research.lu.se/ws/files/4592639/1693282.pdf>

Missivbrev

Hej!

Vi är två förskollärostudenter från Campus Varberg, Högskolan i Borås, Elin Andersson och Karin Sobis. Vi skriver nu vårt examensarbete och skulle gärna vilja att ni medverkar i vår undersökning där syftet är att ta reda på hur pedagoger uttrycker sig kring barns inflytande över placering och tillgänglighet av material i förskolan.

Vi önskar intervjua förskollärare och frågorna kommer beröra begreppet *barns inflytande* över placering och tillgänglighet av förskolans material. Intervjun beräknas ta max en timme, men kan variera och eventuellt bli kortare. Vi kommer använda oss av Vetenskapsrådets forskningsetiskapprinciper. All information kommer att behandlas med stor konfidentialitet, vilket innebär att de personuppgifter som framkommer aldrig sprids vidare och samtliga namn byts ut till fingerade. Att delta i vår undersökning är frivilligt vilket innebär att ni när som helst kan avbryta er medverkan. Vi önskar att få använda ljudupptagning för att på ett tillförlitligt sätt kunna göra analyser av vårt insamlade material utan att gå miste om information. Allt insamlat material kommer endast användas i denna studie och kommer senare att raderas.

Har ni frågor eller funderingar får ni gärna höra av er.

Kontaktuppgifter

Namn: E-post

Namn: E-post

Med vänliga hälsningar
Elin Andersson & Karin Sobis

Jag vill medverka och bidra till denna undersökning samt tillåter att ljudupptagning sker.

Underskrift och datum

Intervjuguide

- Vad innebär begreppet inflytande för dig?
- På vilket sätt får barnen möjlighet att påverka hur material i förskolans inomhusmiljö placeras och görs tillgängligt för dem?
- Hur får barnen inflytande över när och hur förskolans material får användas?
- I vilka situationer upplever du att barnen får mest inflytande över tillgänglighet av materialet i förskolans inomhusmiljö? Vad beror det på tror du?
- Får barnen möjlighet att vara med och påverka vid inköp av nytt material? Om ja, på vilket sätt och i vilken omfattning?
- Spelar barns ålder någon roll i hur stort inflytande de har över materialet i förskolans inomhusmiljö? Finns det några andra faktorer som spelar in?
- Vilka hinder anser du kan uppstå i arbetet med barns inflytande över placering och tillgänglighet av material i förskolans inomhusmiljö?
- Vad ser du för fördelar och möjligheter med barns inflytande över placering och tillgänglighet av material i förskolans inomhusmiljö?

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se